

KNJIGOMANIJA

ZBORNIK

G 1. A

ERSŠG LJUBLJANA

2008/09

Zbornik G 1. A (Knjigomanija: dejavnosti v okviru pilotnega projekta Razvijanje medijske in strokovne pismenosti, šolsko leto 2008/09). Besedila, slikovno gradivo in oblikovanje: dijaki G 1. A. Mentorji: Mojca Marn, Matjaž Kodela, Gabrijela Korošec, Sonja Krapež, Aleksandra S. Kučan, Ingrid Ukmar, Mirjana Višnikar, Sonja Zver.

Uredila: Mojca Marn. Ljubljana, Elektrotehniško-računalniška strokovna šola in gimnazija Ljubljana, junij 2009.

Kazalo

NA ZAČETKU JE BILA BESEDA.....	4
PROTESTANTSKO ŠOLSTVO NA SLOVENSKEM	5
ŠOLSKA PRAVILA DANES IN V TRUBARJEVEM ČASU	8
OBISKALI SMO RAŠICO – ROJSTNI KRAJ PRIMOŽA TRUBARJA	10
UČNA GOZDNA POT.....	12
ZDRAVLJENJE BOLEZNI V TRUBARJEVEM ČASU	13
ANDREJ PERHAJ: JAZ NISEM KLASIČNI TURISTIČNI VODNIK.....	15
IZDELAJTE SI KNJIGO	17
PRIMOŽ TRUBAR: PROTI ZIDAVI CERKVA	19
OBISKALI SMO INŠTITUT ZA CELULOZO IN PAPIR V LJUBLJANI	21
ROČNA IZDELAVA PAPIRJA	22
VSAK ZAČETEK JE TEŽAK	23
VES SVET JE KNJIGA	25
NAŠI ODMEVI.....	36
FOTOREPORTAŽA	39

NA ZAČETKU JE BILA BESEDA

Dragi dijaki in dijakinje, moji ajevci!

Se še spomnite topline, ki ste jo občutili, ko so vas vaši najbližji stisnili k sebi in vam povedali ali prebrali pravljico za lahko noč? Kaj ste doživljali, ko ste kot piščančki, zbrani okrog vzgojiteljice, poslušali doživeto branje zgodbic? V osnovni šoli ste že marsikaj napisali. Ob koncu 1. letnika v naši gimnaziji pa držite v rokah **našo knjigo**! V njej so zbrani vaši prispevki, ki ste jih ustvarili v zadnjem mesecu pod mentorstvom učiteljev. Vsak med vami je prispeval po svojih najboljših močeh in sposobnostih. **Čestitam!**

V letošnjem šolskem letu ste dijaki prvega letnika strokovne gimnazije sodelovali v pilotnem **projektu *Razvijanje medijske in strokovne pismenosti***, ki je prvič potekal na naši šoli v sodelovanju z Zavodom Republike Slovenije za šolstvo, zato smo se ob koncu šolskega leta (maja in junija) posvetili knjigi kot enemu najstarejših medijev. K izboru omenjene teme so nas spodbudili: lanska 500. obletnica rojstva očeta prve slovenske knjige Primoža Trubarja, napoved, da bo Ljubljana prihodnje leto svetovna prestolnica knjige, in dejstvo, da čeprav ste dijaki bolj naklonjeni sodobni tehnologiji, internetu, brez knjige v vašem življenju ne bo šlo.

Zbornik prinaša zapise o dejavnostih, ki so bile povezane s knjigo, zato smo jih poimenovali s skupnim imenom **Knjigomanija** (ime je aluzija na Videomanijo, festival srednješolskega filma, ki se je porodil tudi na naši šoli). Začela se je 15. 5. 2009 z ekskurzijo na Trubarjevo Rašico. Sledil je teden t. i. skupnega branja knjige Trubar.doc pri več predmetih (zato smo že na začetku šolskega leta kupili toliko izvodov te knjige, da je pri uri vsak dijak oddelka lahko imel pred sabo svojo knjigo; te smo si med oddelki po potrebi izmenjevali). Dejavnosti so se nadaljevale 29. 5. 2009, ko smo na šoli za starše, dijake, učitelje in druge goste pripravili razstavo in okroglo mizo *Ves svet je knjiga*, na kateri so sodelovali zunanji gostje – znani knjižni strokovnjaki in ustvarjalci. Vse skupaj smo zaključili sredi junija z ročno izdelanim zbornikom po postopku, ki ste se ga naučili v knjigoveški delavnici. Shranjen bo v šolski knjižnici skupaj s še dvema, ki so ju oblikovali dijaki G 1. B in G 1. C. Za spomin je vsak dijak prejel broširano izdajo zbornika.

Prepričana sem, da bo naša ustvarjalnost v naslednjih letih druženja še dobro obrodila.

Mojca Marn, prof. slovenščine,
razredničarka oddelka G 1. A

PROTESTANTSKO ŠOLSTVO NA SLOVENSKEM

POROČILO O RAZSTAVI

NAPISAL: ANDRAŽ ŠTERK

FOTO: KRISTJAN TADEL

V letošnjem šolskem letu smo več pozornosti namenili knjigi in Primožu Trubarju, očetu slovenskega knjižnega jezika in piscu prvih slovenskih knjig. Ker je v letu 2008 poteklo 500 let od njegovega rojstva, je bilo v jubilejnem letu organiziranih veliko dejavnosti, med njimi tudi razstave. Dijaki oddelka G 1. A smo obiskali dve razstavi: novembra 2008 razstavo PRIMUS 1508–1586 v Mestnem muzeju Ljubljana in aprila 2009 razstavo PROTESTANTSKO ŠOLSTVO NA SLOVENSKEM v Slovenskem šolskem muzeju.

Razstava Protestantsko šolstvo na Slovenskem je nastala ob 18. dnevih evropske kulturne dediščine v sodelovanju med Slovenskim šolskim muzejem iz Ljubljane občino velike Lašče in Javnim zavodom Trubarjevi kraji iz Velikih Lašč. Osvetlila je družbene verske in izobraževalne razmere na Slovenskem v 1. polovici 16. Stoletja.

Med HUMANIZMOM, kot duhovnim gibanjem in REFORMACIJO, kot verskim gibanjem so nastajale temeljne ideje, ki so kasneje vodile Primoža Trubarja.

Na slovenskem etničnem ozemlju, ki je obsegalo približno 24 000 km² je živelo v začetku 16. stoletja od 400 000 do največ 500 000 ljudi. Podeželje, kjer je prebivalo več kot 90 % vsega prebivalstva, je bilo izključno slovensko.

Ena od možnosti pridobitve znanja je bilo zasebno izobraževanje, vendar je bilo omejeno na ozek krog izbranih. Šolstvo na slovenskem ozemlju je v srednjem veku organizirala Cerkev. Na slovenskem ozemlju je kratkotrajno delovalo okrog 40 šol.

ŠOLSKI PROGRAM SLOVENSКИH PROTESTANTOV

Duh reformacije se izraža predvsem v organizaciji protestantskega šolstva. Ker je bila šola vezana na širjenje vere, so kot šolniki delovali tako učitelji kot tudi predikanti (protestantski pastori). Šolstvo so uspeli organizirati povsod tam, kjer je nastala protestantska cerkvena občina. Nemške in latinske šole, ki so pripravljale učence za meščanski poklic ali pa za nadaljnji študij, so v 16. stoletju delovale v mestih in

bile ali mestne ali privatne. Najbolj znani šoli sta bili v Celovcu in Ljubljani.

Nekaj posebnega predstavlja protestantsko šolstvo v Prekmurju. Prvo protestantsko šolo v Prekmurju zasledimo v Dolnji Lendavi v letih 1544–1595, v kateri so v madžarščini učili protestantske otroke brati sveto pismo, katekizem in petje. Od leta 1610 so imeli posebno cerkveno in šolsko organizacijo, kmalu zatem pa že tudi šole v Murski Soboti, Martjancih, Rogaševcih, Tišini in pri Gradu. Šole so bile dobro preskrbljene s protestantskimi knjigami (abecednik, katekizem, pesmarica). O razmahu slovenskih protestantskih knjig na Ogrskem lahko govorimo šele v času protireformacije, ko so bili slovenski protestantski verniki izgnani iz Prekmurja.

PROTESTANTSKA PEDAGOGIKA – UČNI NAČRTI IN ŠOLSKI REDI

Osrednja ideja in cilj protestantske pedagogike je bila z množičnim šolanjem opismeniti mladino in jo poučiti o verskih zadevah. Rodila se je zamisel o elementarni šoli, ki jo je v svojih delih (Catechismus, Abecedarium in Cerkovna ordninga) najbolj razvil **Primož Trubar**. Po njegovem vsebino pouka take šole, ki naj jo obiskujejo učenci ne glede na stan in spol, sestavljajo: katekizem, petje, branje in pisanje v slovenščini.

Šolski redi razkrivajo tudi življenje šolarjev v 16. stoletju. Iz stanovske šole v Ljubljani v drugi polovici 16. stoletja, ki je dosegala gimnazijsko raven, so ohranjeni tudi šolski redi, ki so zajemali vsebino pouka, predmetnik, seznam učbenikov, metode poučevanja in pravila obnašanja. Znan nam je Bohoričev šolski red stanovske šole na Kranjskem iz leta 1575 in Frischlinov reformirani red iz l. 1584.

PROTESTANTSKI UČBENIKI IN PRVI TISKI NA SLOVENSKEM

Slovenščine v pisni obliki zelo dolgo niso uporabljali, zato je bil Trubar prepričan, da pred njim ni še nihče pisal v njegovem domačem jeziku: »**Odkar svet stoji, se to nikdar ni zgodilo, zakaj slovenski jezik se doslej ni pisal, še manj tiskal.**« (posvetilo k Registru, 1561). Slovenski šolarji tega časa in še precej pozneje so se morali najprej naučiti nemščine in nemških črk (gotice).

Da bi lahko brali in pisali tudi slovensko, jim je bilo treba dati primeren učbenik.

Podlaga za začetni šolski pouk so bili abecedniki, katekizmi in pesmarice. Za potrebne učbenike je skrbela protestantska cerkev, ne država. Velik del protestantskih knjig je bil namenjen začetnemu pouku (Trubarjeva *Katekizem* in *Abecednik*, Kreljeva *Otročja biblija*, Bohoričeve *Ljubljanske začetnice* in *Zimske urice*).

Slovensko tiskarstvo se je začelo razvijati v 2. polovici 16. stoletja v Ljubljani (Janž Mandeljč prvi slovenski tiskar in knjigotržec, izšlo 28 tiskov). Najpomembnejše slovensko tiskarsko središče se je po zaslugi Trubarjeve literarne dejavnosti razvilo v Tübingenu. Dalmatin je svojo Biblijo natisnil v Wittenbergu.

Med protireformacijo je bila večina protestantskih knjig sicer uničenih, manjši del pa so katoličani ohranili. V škofijski knjižnici v Gornjem Gradu je sredi 17. stoletja nastala zbirka protestantske literature. Filip Terpin (1604–1683) je bil vnet katoliški vizitator in pisec številnih besedil v latinskem, nemškem in tudi slovenskem jeziku. Kot vikar ljubljanskega škofa Ota Friderika Buchheima (1641–1664) je leta 1655 sestavil katalog 994 knjig gornjegrajske škofijske knjižnice.

TRUBAR V ŠOLSKIH UČBENIKIH

Primož Trubar je v berilu prvič omenjen šele leta 1865 (**Slovensko berilo za osmi gimnazijski razred**) – ostali protestantski pisci pa so bili omenjeni že prej –, v zgodovinskih učbenikih se ime Primož Trubar prvič omenja leta **1878 (Domovinoslovje, učbenik za ljudske šole)**. V učbeniku **Zgodovina za meščanske šole, 1909**, so poleg Trubarja prvič omenjeni tudi Krelj, Dalmatin in Bohorič.

Vir

- *Protestantsko šolstvo na Slovenskem. Zgibanka. Ljubljana, Slovenski šolski muzej, 2008.*

ŠOLSKA PRAVILA DANES IN V TRUBARJEVEM ČASU

NAPISALA: KLEMEN KOŠIR (L), TOMISLAV MATASIĆ

Pravila v Trubarjevem času se zelo razlikujejo od današnjih šolskih pravil, med katerimi ni več pravil, ki opisujejo fizično kazen in obnašanje izven šole. Prav tako ni več določil o razrednem ovaduhu in lesenem oslu, kurjaču in šolskem famulusu. Med današnjimi veljavnimi pravili najdemo določila o šolskih izkaznicah in dežurstvu, odnašanju malice, poročanju o manjkajočih in drugačnem vzgojnem ukrepanju.

Šolska pravila danes

- Vstop v šolske prostore je za dijake od 7. do 18. ure pri glavnem vhodu.
- Dijaško izkaznico morajo imeti dijaki pri sebi med poukom in drugimi dejavnostmi.
- Dijaki so dolžni obiskovati pouk skladno s predmetnikom programa, po katerem se šolajo.
- Dijaki so dolžni prihajati v šolo pravočasno, da se lahko pripravijo na pouk.
- Dijaki naj hodijo po stopnišču po desni strani.
- Zamujanje k pouku ni dovoljeno.
- Dijaki so dolžni prisostvovati pouku najmanj 85 % ur. Če delež izostankov presega 15 % ur, lahko učitelj presodi, da dijak ni dosegal minimalnega standarda in se mu odredi dodatno ocenjevanje.
- Dežurstvo je dijakova obveznost.
- Za red in čistočo v razredu sta odgovorna reditelja.
- Prepovedi:
 - uporaba prenosnih telefonov med poukom;
 - snemanje zvoka ali slike na šolskem območju brez vnaprejšnjega ravnateljevega dovoljenja;
 - javno objavljane zvočnih in slikovnih posnetkov, nastalih na šoli, brez ravnateljevega dovoljenja;
 - vstop v šolo vinjenim osebam in osebam, ki bi povzročale nemir.
- Vzgojni ukrepi (opomin, ukor razrednika, ukor oddelčnega učiteljskega zbora, ukor učiteljskega zbora izključitev, alternativni ukrepi) se izrekajo zaradi lažjih, težjih in najtežjih kršitev šolskih pravil.
- Pohvalo, priznanje, nagrado ali plaketo lahko dobi posamezen dijak ali skupina dijakov.

Šolska pravila v Trubarjevem času (Šolski red stanovske šole v Ljubljani)

- Ko pride učenec v šolo, naj gre takoj na svoje mesto, ki mu ga je določil učitelj. Če mora učenec zapustiti svoj prostor, mora prositi učitelja, ta pa zahteva, naj pove latinski izrek, in šele nato lahko zapusti svoj prostor.
- Učenec mora biti prizadeven in vnet za učenje. Tako se bo lažje učil in hitreje dosegel svoje cilje.
- Učenec, ki bo izven šole opravljal svoje součence in učitelje, bo kaznovan s palico.
- Vsak učitelj v svojem razredu določi skrivnega ovaduha, ki v in izven šole nadzoruje svoje součence in poroča učitelju, kako so se obnašali, ta pa nato kaznuje učence, ki se niso obnašali po pravilih. Kadar pa si ovaduh sam zasluži kazen, ga mora učitelj kaznovati brez usmiljenja.
- V vsakem razredu, razen v prvem, je leseni osel, ki ga dobijo tisti, ki pri obnašanju in pri odgovarjanju niso taki, kakor se spodobi. Obesiti ga je treba tistemu, ki pri vajah iz oblikoslovja niso znali pravega odgovora.

- Najmočnejši med učenci, ki jih učitelj brezplačno poučuje, vsak teden eden, naj po navodilu učiteljev vsako jutro šolo pravočasno odpre in zvečer zapre, šolo in razrede vsak dan enkrat pomete, pozimi zakuri peči eno uro pred prihodom učencev v šolo in dobro prekadi razrede z brinjevimi jagodami ali lesom zlasti v jeseni. Poleg tega naj še vsak dan zjutraj in opoldne položi v vseh razredih učitelju na mizo eno ali dve šibi.
- Pri jedi mora učenec pripraviti mizo: razgrniti prt, prinese naj krožnike in žlice. Ko mizo pripravi, mora moliti.
- Ugleden učenec naj ne hodi na ulico, če mu tega ne dovoli učitelj ali starši. Učenci se lahko zabavajo z žogo, loncem (srednjeveška igra) ali pa se igrajo kakšno dostojno igro, le če ne kričijo in tekajo naokoli.

Viri

- *V novo šolsko leto 2008/2009. Pripravila in uredila Mojca Marn. Ljubljana, Elektrotehniško-računalniška strokovna šola in gimnazija Ljubljana, 2008, str. 34–45.*
- *Primož Trubar.doc. Ljubljana, Rokus Klett, 2008, str. 21–26.*
- *Protestantsko šolstvo na Slovenskem. Zgibanka. Ljubljana, Slovenski šolski muzej, 2008.*

OBISKALI SMO RAŠICO – ROJSTNI KRAJ PRIMOŽA TRUBARJA

REPORTAŽA

NAPISALA: TADEJ TEGELJ, LUKAS HÖLLIGE

FOTO: KLEMEN KOŠIR (B)

V petek, 15. maja 2009, smo se dijaki prvega letnika tehniške gimnazije ERSŠG Ljubljana udeležili strokovne ekskurzije na Rašico, rojstni kraj Primoža Trubarja.

Odhod avtobusov iz Ljubljane je bil ob 8. uri izpred hale Tivoli. Ko smo se odpeljali, smo se spraševali, kaj nas čaka na tej ekskurziji. Na avtobusu so nam profesorice razdelile učne liste, ki nam niso bili nič kaj všeč. Nato smo jih malo prelistali in ugotovili, da sploh niso tako zahtevni.

Slika 1: Na začetku poti na Turjaku

Po približno tridesetih minutah vožnje proti Dolenjski smo se ustavili na parkirišču pred gasilskim domom na Turjaku. Drugi avtobus je nadaljeval pot proti Rašici. Ko smo izstopili, nam je prof. Igor Vulič pokazal osnovne elemente nordijske hoje, ki smo jo kasneje na gozdni učni poti tudi izvajali. Nordijska hoja nam ni bila tako všeč, saj smo ugotovili, da raje hodimo brez palic. Prof. Slavica Škerbot nas je še dodatno razdelila v skupine. Nekateri so preučevali kamnine, drugi zračni tlak in tako naprej.

Hoja po gozdni učni poti ni bila naporna, nekajkrat smo se tudi ustavili, da nam je prof. Sonja Krapež razložila nekaj dejstev o različnih rastlinah, te podatke pa smo zapisovali na delovni list. Vse skupaj je hitro minilo in prišli smo do obrobja vasi Rašica. Prehodili smo še nekaj metrov po asfaltirani cesti in nato prispeli do Trubarjeve domačije. Tam smo imeli tudi malico in nekaj časa za dopolnjevanje delovnih listov.

Slika 2: Med izdelavo Abecednika

Okrog dvanajste ure smo imeli na sporedu delavnico Ane Bukvice v galeriji Skedenj, ki je v nekdanjem gospodarskem poslopju. Tam smo si izdelali Abecednik. Liste (knjižni blok) smo najprej prepognili in jih zvezali z nitjo. Nato so prišle na vrsto platnice, ki smo jih lahko olepšali s papirjem različnih barv. Vodja te delavnice nam je vse natančno razložila, tako da nismo imeli večjih težav z izdelavo te knjige. Ker pa smo bili v časovni stiski, je delo potekalo zelo hitro.

Seveda ne smemo pozabiti napisati, da smo tudi med to delavnico na delovne liste zapisovali postopek vezave knjige. Vsi smo bili že kar malo utrujeni, ampak tudi veseli, da smo spoznali, kako nastane knjiga.

Zadnji del ekskurzije je bilo zelo slikovito predavanje tamkajšnjega vodnika. V spominski sobi, posvečeni Primožu Trubarju, je na stenah predstavljeno Trubarjevo življenje, razstavljene so tudi podobe Trubarja, na oknih pa so upodobljeni pomembnejši ljudje, s katerimi je Trubar sodeloval.

Slika 3: Med predavanjem

Vodnik nam je pripovedoval o Rašici in Primožu Trubarju. Rašica je spomeniško zaščitena vas, ki leži na bregovih potoka Rašica. Primož Trubar je pisec prvih dveh slovenskih tiskanih knjig, Abecednika in Katekizma. Rodil se je očetu mlinarju, tako da ni bil nikoli lačen, kar pa v tistih časih ni bilo pogosto. Kakorkoli že, Trubar je prvi človek, ki je Slovence poimenoval Slovenci. Čeprav se je rodil na Rašici, tam ni živel dolgo. Že pri dvanajstih letih je odšel od doma. Odšel je na Reko, kjer je začel šolanje, kasneje se je šolal še v Salzburgu, na Dunaju. Izobrazil se je za duhovika. Pot ga je pot zanesla tudi v Trst, k škofu Bonomu. Ta mu je kasneje podelil župnijo Loko pri Zidanem mostu. Tako je deloval po raznih slovenskih župnijah, a je moral zaradi protestantskih prepričanj zbežati v Nemčijo, v Derendingen. Tam je tudi pokopan.

Vodnik nam je pripovedoval o Rašici in Primožu Trubarju.

Rašica je spomeniško zaščitena vas, ki leži na bregovih potoka Rašica.

Primož Trubar je pisec prvih dveh slovenskih tiskanih knjig, Abecednika in Katekizma. Rodil se je očetu mlinarju, tako da ni bil nikoli lačen, kar pa v tistih časih ni bilo pogosto. Kakorkoli že, Trubar je prvi človek, ki je Slovence poimenoval Slovenci. Čeprav se je rodil na Rašici, tam ni živel

Slika 4: Skupinska fotografija s predavateljem Andrejem Perhajem

Predavanje je bilo zelo zanimivo, nekaj dejstev smo si tudi zapisali.

Po predavanju smo odšli na avtobus in se odpeljali nazaj v Ljubljano. Ta

Ekskurzija je bila zelo poučna in zanimiva. Čeprav smo se veliko stvari že naučili v šoli, ne škoduje, če znanje vsaj malo utrdimo s takimi ekskurzijami.

UČNA GOZDNA POT

PREDSTAVITEV POTI

NAPISALA: ANDRAŽ DOBNIKAR, MILOŠ SAVKOVIĆ

FOTO: KLEMEN KOŠIR (B)

V petek 15. maja 2009 smo se dijaki prvega letnika strokovne gimnazije udeležili ekskurzije PO TRUBARJEVI FARI. Ena izmed točk programa je bil tudi pohod po Učni gozdni poti od Turjaka do Rašice.

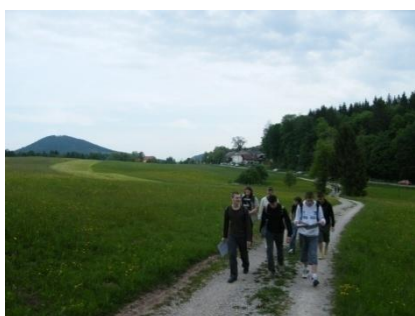
Pohod smo začeli na Turjaku ob 9. uri. Najprej nam je profesorica geografije dodelila naloge, povezane z geografijo, profesor telovadbe nam je razložil osnove nordijske hoje, naključnim dijakom dodelil palice, ki smo si jih med potjo sposojali, in odpravili smo se

proti gozdu, po katerem nas je vodila glavna pot. Gozd je bil velik in zelo svetel. Med potjo smo videli zelo veliko rastlin in različnih dreves, npr. rdeči bor, ki raste v teh krajih – ob dobrih pogojih tudi do 40 m visoko.

Na gozdni jasi nam je profesorica biologije predstavila zdravilne rastline. Spoznali smo na primer gabez, brin, baldrijan, ženikelj, rastline za naravno pomlajevanje ...

Preden smo prispeli do Rašice oz. Trubarjeve

domačije, smo naleteli na ravnokar pokošen travnik, dve osamelj drevesi in pred nami je bilo še 175 m ceste.

Na kocu poti smo izvajali še vaje iz geografije. Razdeljeni smo bili v skupine in vsaka skupina se je posvetila svojemu področju, npr. orientaciji, hidrogeografiji, klimatologiji ...

Hodili smo približno 1 uro in pol. Vsi smo bili že izmučeni, čeprav je bila to šele polovica celotnega programa ekskurzije.

ZDRAVLJENJE BOLEZNI V TRUBARJEVEM ČASU

DELOVNI LIST

ZAPISALA: JAN BREJC IN KRISTJAN TADEL

FOTO: KLEMEN KOŠIR (B)

MENTORICA: SONJA KRAPEŽ, PROF.

Dne 15. 5. 2009 smo se skupaj s sošolci in dijaki drugih paralelk strokovne gimnazije odpravili na Trubarjevo domačijo. Poleg številnih zanimivih dejavnosti, ki smo jih tam opravljali, smo se med pohodom po učni gozdni poti sproti ustavljali ob raznih zanimivih drevesih, grmičkah, rastlinah, da bi se poučili o njihovih učinkih. Dobili smo tudi učni list, ki smo ga med potjo izpolnili.

*Prvi antibiotik je odkril šele leta **1928** sir **Aleksander Fleming**. V Trubarjevem času so večino bolezni zdravili z zdravilnimi zelišči. Večina se jih v podobne namene uporablja še danes. Pa jih spoznajmo nekaj!*

Katero zelišče z vijoličnimi cvetovi, ki smo ga danes videli ob poti (za iste namene uporabljeno že v antiki in v srednjem veku), bi izbral za izdelavo mazila ali obkladkov pri poškodbah kosti, zlomih in tudi pri športnih poškodbah (a vedno le na nepoškodovani koži!)? **Gabez**

Navedi ime iglavca, ki nima storžev, njegove jagode pa so že v srednjem veku veljale kot sredstvo proti kugi, koleri in številnim drugim nalezljivim boleznim! **Brin**

Za zdravljenje kuge so uporabljali tudi bedrenec (*Pimpinella saxifraga* L., *Pimpinella major* (L.) Huds.). Na katero rastlino te spominjajo njegovi cvetovi? **Zelo so podobni korenju**. To je družina **kobulnic**.

Za odvajanje vode, torej kot **diuretik** in pri prebavnih motnjah so ga uporabljali v srednjem veku, sredi 18.stol. pa se je uveljavil kot pomirjevalno sredstvo. Uporablja se pri nevrozi, nespečnosti, razdraženosti, otrokom pomaga pri spancu, težavah s koncentracijo, pri glavobolih, ki nimajo organskega vzroka. Je odlično naravno sredstvo proti stresu. O kateri rastlini govorimo? **Baldrijan**

V zeliščarskih knjigah 16.stol. najdemo zapis: *Non eget chirurgo qui saniculam habet/ Kdor ima **ženikelj**, ne potrebuje kirurga*. Njegovo latinsko ime je *Sanicula europaea* L. Notranje se še danes uporablja pri krvavitvah iz pljuč, želodca in ledvic, zunanje pri topih poškodbah in kožnih boleznih. Uspešno ga uporabimo tudi pri topih poškodbah živali ali za izpiranje ran.

Plinij ga je imenoval »salvia« zdravilna, kar izvira iz latinske besede *salvus*/ zdrav. V srednjem veku je poleg vinske rutice, trpotca in čisteca užival velik ugled. Veljal je kot sredstvo za podaljševanje življenja in preganjanje demonov. Izdali so 400 strani obsegajočo knjigo o njegovi uporabi. To je *Salvia officinalis* L. ali **žajbelj**.

Acetil salicilna kislina (tržno ime aspirin) izvira iz skorje **vrbe**.

Antični kentaver Heiron si je po mitološkem izročilu z njo pozdravil zastrupljene rane. Od tu izvira njeno latinsko ime *Centaurium minus* Moench. V srednjem veku so jo začeli uporabljati pri vročicah in še danes se uporablja kot sredstvo za zniževanje telesne temperature, pa tudi pri želodčnih težavah in slabem teku. V pomoč pri iskanju odgovora, katera rastlina je to, naj ti bo podatek, da izgleda, kot bi imela tisoč (tavžent) cvetov. **To je »tavžentroža«.**

Z rdečim šentjanževim oljem zdravijo rane, odrgnine, opekline in čire. Čajne mešanice uporabljajo pri obolenjih jeter, žolča, pri močenju postelje, histerijah in depresijah.

Njene liste pridrži proti svetlobi in razloži, od kod njeno vrstno ime *Hypericum perforatum* L. **»luknjičasti«, perforirani listi.**

Imela naj bi čarobno moč. Alkimisti so upali, da bodo s pomočjo rose, ki se zbira na njenih listih, nežlahtne kovine spremenili v zlato. V zeliščarskih knjigah 16. stol. so jo cenili kot najboljše zdravilo pri ranah in pri ženskih boleznih. To je **plahtica** - *Alchemilla* sp. Kaj pomeni ta **sp.** ob njenem rodovnem imenu? **sp. = species. Poznamo rod, ne moremo/ne znamo določiti vrste. Torej: to je neka vrsta plahtice, ne vemo pa katera.**

Razloži imena naslednjih zdravilnih zelišč:

- a) netresk: **Tako so ga poimenovali, saj so ljudje včasih verjeli, da če ga položimo na streho, bo odgnal strele (ne bo treskalo).**
- b) milnica: **Če to rastlino, oz. njene korenine narežemo, se začne peniti kot milo (milnica).**
- c) lučnik: **Uporabljali so ga za sveče, kot vosek, od tu izvira ime – lučnik (daje luč).**

ANDREJ PERHAJ: JAZ NISEM KLASIČNI TURISTIČNI VODNIK

INTERVJU

SPRAŠEVALI: MIHA SMREKAR, G 1. B, ERIK FLORJANC IN TADEJ PAVKOVIČ, G 1. C

PO MAGNETOGRAMU ZAPISAL: JAN BREJC, G 1. A

FOTO: MARTIN LAVRIČ, G 1. B

MENTORICE: MOJCA MARN, PROF., MARJETA ŠUŠTERŠIČ MENART, PROF., ALENKA ZORKO, PROF.

KRAJ INTERVJUJA: RAŠICA, OBČINA VELIKE LAŠČE

ČAS INTERVJUJA: PETEK DOPOLDNE, 15. MAJ 2009

Ali nam lahko poveste, od kod prihajate?

Doma sem iz Velikih Lašč, to je tri kilometre naprej od Rašice.

Kaj ste se šolali?

Študiral sem angleščino.

Kakšen poklic pravzaprav opravljate tu, na Trubarjevi domačiji?

Mojemu poklicu se reče vodnik ali pedagog, ki lahko dela tudi v turizmu. Ampak jaz nisem klasični turistični vodnik (smeh, op. M. B.), moje delo je bolj pedagoško, se pravi, da imamo opraviti predvsem s šolskimi skupinami, med njimi pa so tudi skupine najmlajših otrok oziroma upokojencev.

Zakaj ste se posvetili Trubarju?

K Trubarju me je usmerila priložnost. Ko so leta 1986 obnovili Trubarjevo domačijo, še ni bilo določeno, kdo bo na njej delal. Ker sem iz teh krajev, sem, recimo, o tem vedel malo več kot kdo drug iz Slovenije, saj sem marsikaj prebral. Tako sem lahko prišel zraven in začel zares poglobljeno študirati in delati. Sam sem tudi pripravil različne programe, ki jih tu izvajamo.

Koliko časa ste se pripravljali na vaše prvo predavanje?

Bilo je tako: Človeka vržejo v vodo in mora splavati (smeh, op. J. B.). Sprva sem veliko improviziral, z delom se nekako izkristalizira, oblikuje zgodba. Potem je potrebno ugotoviti, kako to zgodbo povedati srednješolcem, osnovnošolcem, odraslim, visoko izobraženim ...

Koliko skupin ste vodili? Najbrž je za vami veliko kilometrov prehojene poti.

Ja, kilometrine je ogromno. Jeseni bo triindvajset let, odkar to počnem.

Za konec samo še: Kako verodostojni so podatki, ki jih omenjate?

Lažem se ne (smeh, op. Jan Brejc). Podatki so, kakršni so, nekaj je tudi nedorečenih, recimo, Trubarjev rojstni datum. Lani so se začele pojavljati nove razlage, ker so prišli do novih virov, ki so veljali za izgubljene. Podatki, ki jih navajam, so zbrani iz številnih knjig, dodal sem jim še svoj pogled na Trubarja.

IZDELAJTE SI KNJIGO

NAVODILO ZA VEZAVO KNJIGE

NAPISAL: JUŠ LOZEJ

FOTO: KLEMEN KOŠIR (B)

Sestavni del strokovne ekskurzije na Rašico je bila tudi knjigoveška delavnica Ane bukvice, v kateri smo dijaki pod strokovnim vodenjem Barbare Žnidaršič zvezali Trubarjev Abecednik. V nadaljevanju predstavljam postopek za vezavo knjige.

Za izdelavo potrebujemo:

- knjižni blok/listi (pole) z besedilom
- 2 kosa tršega papirja za predlista (enakega formata kot knjižni blok)
- šivanko
- čopič
- zgibalnik ali kost
- knjigoveški sukanec
- 2 kosa lepenke (polovica formata knjižnega bloka)
- tanjši trak lepenke – odstavo (enako visoka kot lepenka, malo širša kot debelina knjižnega bloka)
- kos papirja (visok kot knjižni blok, širši kot odstava)
- lepilo za papir (Mekol)
- raznobarvni okrasni papir za platnice (4 cm širši in višji kot lepenka)
- knjigoveško platno (za 3–4 cm daljše od lepenke, širok kot kos papirja)
- raznobarvni okrasni trakovi (daljši od lepenke)

Priprava in šivanje knjižnega bloka

Liste (pole) z besedilom na sredini prepognemo. Lahko si pomagamo s kostjo ali z zgibalnikom.

Bodite pozorni, da so listi knjižnega bloka v pravilnem zaporedju – pazite na zaporedje strani. Najprej na sredini hrbtišča prepognjenega knjižnega bloka s šivanko naredimo luknjo, ki razdeli prepognjeni del na dva dela. Ta dva dela na sredini zopet prebodemo; luknjamo dokler nimamo 7 luknjic. V šivanko vdenemo sukanec (ne zavozlamo, krajši del sukanca pustimo viseti). Šivati začnemo na zunanji hrbtni strani – vbodemo v prvo luknjo na vrhnjem ali na spodnjem koncu knjižnega bloka. Sukanec potegnemo skozi luknjo na notranjo stran tako, da na hrbtni strani še vedno visi 5-10 cm sukanca. Vbodemo v drugo luknjo na notnaji strani in potegnemo sukanec na zunanjo stran hrbta. Ponavljamo, dokler ne pridemo do

zadnje luknjice. Šivamo še z druge strani nazaj do predzadnje luknje tako, da dobimo popolni šiv. Vedno šivamo z enojno nitjo, to pomeni, da gre samo ena nit skozi luknjo. Na koncu oba dela sukanca na zunanji strani hrbta potegnemo v smeri šivanja, tako da se listi poravnajo, in ju trdno zavozlamo čim bliže zunanjemu delu hrbtišča. Odvečni sukanec odrežemo 2 cm od vozla.

Priprava in lepljenje predlistov

Kosa papirja in na sredini prepognemo. Lepilo nanesemo 2 mm vzdolžno ob hrbtu predlistov, ki ju prilepimo na obe zunanji strani hrbta knjižnega bloka, tako da gledata hrbta predlistov in knjižnega bloka v isto smer. Konca sukanca pustimo na zunanji strani hrbta.

Platničenje

Sedaj vzamemo kosa lepenke in mednju vstavimo odstavo in vse dele poravnamo. Nanje nalepimo kos papirja, tako da papir prekrije odstavo in del lepenke. Ko lepilo bolje prime, odstranimo odstavo. Na notranjo stran knjigoveškega platna nanesemo lepilo in ga nalepimo na drugo stran kot papir, tako da visijo njegovi konci čez rob lepenke. Ta ostanek platna zapognemo in prilepimo na notranjo stran lepenke. Vzamemo raznobarvni papir in mu odrežemo zunanja vogala tako, da je odrezani rob nekoliko (3 mm) nad vogalom lepenke/platnice. Na lepenko (zunanjo stran platnice) nanesemo lepilo do roba platna in nalepimo list okrasnega papirja, na preostale dele lista nanesemo lepilo in jih zavijamo prek lepenke na njeno notranjo stran (najprej zapognemo krajša, nato še daljša dela). To ponovimo tudi na drugi lepenki/platnici.

Okraševanje platnic, vstavljanje zaznamovalne vrvic

Zaznamovalno vrvico/trak (njena dolžina je diagonala knjižnega bloka) prilepimo na vrh izpraznjen prostor med lepenkama.

Po želji lahko še okrasimo platnico knjige. Okrasni vrvici (daljši kot lepenki) tenko premažemo z lepilom in ju namestimo tako, da zakrijemo stik med platnom in okrasnim papirjem na zunanji strani platnic. Preostanek okrasnih vrvic zapognemo in prilepimo na notranjo stran platnic.

Vstavljanje knjižnega bloka in predlistov

Bodite pozorni, da pravilno obrnete knjižni blok: zaznamovalna vrvica mora biti zgoraj. Lepilo nanesemo na zalist in nanj prilepimo knjižni blok (njegov hrbet namestimo na sredino prostora odstranjene odstave). Nazadnje prilepimo še predlist.

Izdelali ste svojo knjigo. **Ne pozabite: Zaprto knjigo obtežite.**

PRIMOŽ TRUBAR: PROTI ZIDAVI CERKVA

(EN REGIŠTER ... ENA KRATKA POSTILA)

EIN REGISTER ... EINE KURZE PREDIGT (EINE KURZE POSTILLE)

SLOVARČEK GERMANIZMOV

ZAPISAL: LUKAS HÖLLIGE

MENTORICI: MIRJANA VIŠNIKAR, PROF., SONJA ZVER, PROF.

V okviru medpredmetnega povezovanja in sodelovalnega poučevanja smo v tednu skupnega branja izbranega besedila Primož Trubar.doc (Ljubljana, Rokus Klett, 2008) pri pouku slovenščine in nemščine obravnavali Trubarjevo pridigo Proti zidavi cerkva – pri slovenščini z literarnozgodovinskega in literarnoteoretičnega vidika, pri nemščini pa smo se osredotočili na jezikovne posebnosti, izvirajoče iz nemščine.

1. Germanizmi, popačenke / Aus dem Deutschen entlehnte Wörter ...

Popačenka	Nemška izvorna beseda	Slovenska knjižna sopomenka
farmoršter	Pfarrmeister	župnik, duhovnik
ofrovati	opfern	žrtvovati, darovati
lebali	leben	živeti
Cehmojster	Zechmeister	cehovski mojster
farji	Pfarrer	duhovniki
gvant	Gewand	perilo
nunski klošter	Nonnenkloster	nunski samostan
glih	gleich	takoj, enako
štalt	Gestalt	obleka, postava
malinar	mahlen(mleti), Mahler(mlinar)	mleti, mlinar
za tiga volo	um deren Willen	zaradi (tega)
pustim vprašati	Ich lasse fragen ...	pustim vprašati (oblika s »pustiti« se pri nas uporablja na Štajerskem)

2. Skladenjske posebnosti / Stazstruktur

Zgled	Nemška izvorna beseda	Slovenski prevod
ena baba	eine Frau (nedoločni člen: ein/e)	gospa, žena (nimamo nedoločnega člena; lahko nedoločni zaimek nek /neka)
ena cerkov	eine Kirche	cerkev
en moj stric	ein /mein Onkel	moj stric
enu drivu	ein Baum	drevo
... tedaj kadar sem v Loki per Radočaju farmošter bil	Als ich damals in Loka bei Radeče Pfarrmeister war ...	Ko sem bil duhovnik v Loki pri Radečah ...

	(glagol je na koncu zaradi odvisnika)	
... inu pravila, de s. Sebastijan inu s. Roh vsako nuč k ni prideta.	... und sagte, dass der Heilige Sebastian und Heilige Rok jede Nacht zu ihr kommen. (v nemščini je spregani glagol v odvisnem stavku na koncu)	... in govorila, da prideta sveti Sebastjan in sveti Rok vsako noč k njej.
Undu se je tudi vsem ludem vejdeča kurba ...	Dort hat sich auch allen Leuten wissende/gekannte Hure (wissend = deležje na č)	Tam se je vsem ljudem poznana kurba ...
... s tem pravlenem ...	Mit diesem gesagten (gesagten = deležnik na n)	... s povedanim ...
... dosti mesa h kuhanu ...	... viel Fleisch zum Gekochten	... veliko mesa na jedilniku ...
... od svojega svaka ubijen ...	... von seinen Schwager getötet ... (ubit od svojega svaka = Passiv)	... svak ga je ubil = (... ubit po svojem svaku ...) ...
... Hudakončevka je v Ah hodejoč ... umrla.	... Hudakončevka ist nach Aachen gehend/laufend gestorben. (deležje na č)	... Hudakončevka je na poti v Achen umrla.

3. Slogovne posebnosti/ *Stilgezeichnete Wörter*

baba	Weib (beseda Weib v 16. stol. v nemščini še ni imela negativne konotacije)
------	---

OBISKALI SMO INŠTITUT ZA CELULOZO IN PAPIR V LJUBLJANI

POROČILO

NAPISAL: ROK MARINKO

V sredo 13. maja smo si dijaki oddelka G 1. A pod vodstvom prof. Ingrid Ukmar ogledali potek izdelave papirja na Inštitutu za celulozo in papir v Ljubljani.

Ob 13.30 smo prispeli na dogovorjeni prostor, kjer nas je sprejel zaposleni na inštitutu. Predstavil nam je inštitut in proizvodnjo papirja, kjer smo si ogledali posamezne faze izdelave papirja, stroje in njihove izdelke.

Slika 2: Inštitut za celulozo in papir Lj.
(www.icp-lj.si/kontakt)

Izdelava papirja poteka v več fazah. Najprej posekajo drevesa in iz njih s kemično-termičnimi postopki izdelujejo celulozo. Nato celulozo skupaj z vodo dajo v razpuščevalnik, da nastane suspenzija, ki jo spravijo v mešalno kad in ji dodajo posebne dodatke (npr.: apnenec naredi papir mehkejši, brez njega bi bil papir prozoren). Zmes nato potuje v strojno kad. Hitrost iztoka prek ustja je odvisna od višine natoka oziroma statičnega pritiska snovi. Skozi ustje – vzdolžno šobo s popolnoma gladkimi robovi – priteka snov na skupino sit. Ta del predstavlja najpomembnejšo fazo v procesu proizvodnje, saj je ravno od enakomernega

razporejanja papirne mase po celi širini sita odvisna kakovost papirja. Zaradi odtekanja vode, sesanja s sesalnimi omarami in tresenjem sit se vlakna v večini enakomerno vzdolžno posedajo (smer gibanja sita), prepletajo med seboj in sprimejo. Gumijasti trakovi ob robu sita določajo širino papirnega traku. Sita so pletena iz žice, vzdolžno in prečno. Posebni valji nato papir popolnoma zgladijo. Papir se navija na navijalnik.

Slika 1: Stroji za izdelavo papirja
(www.icp-lj.si/kontakt)

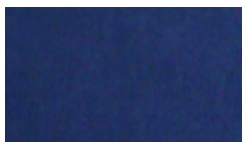
Izdelani papir še razrežejo na zvitke ali različne formate.

Njihovi izdelki:

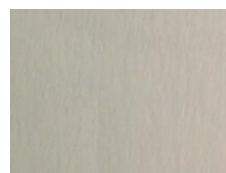
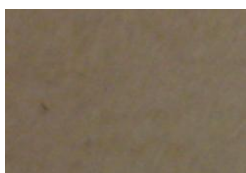
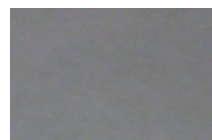
celuloza

papir

karton

ROČNA IZDELAVA PAPIRJA

POROČILO

NAPISAL: ALEŠ ŽIGA

FOTO: PETRA GRUJIĆ

MENTORICI: INGRID UKMAR, UNIV. DIPL. INŽ., ALEKSANDRA S. KUČAN, PROF.

Pri urah kemije smo se 20. 5. in 3. 6 učili, kako ročno izdelati papir.

Papir je plast finih rastlinskih vlaken, ki so med seboj dobro prepletena. Včasih so Egipčani uporabljali papirus, ki je bil narejen iz rastline papirus. Kasneje so ljudje začeli uporabljati pergament. Ta je bil narejen iz živalskih kož. Danes papir izdelujejo predvsem strojno. Redko vidimo, da ga kdo izdeluje ročno.

Na voljo smo imeli različne potrebščine, npr. star papir, vedro, palični mešalnik, sito, škrob, filc ali krpo Vileda, sušilnik za lase in likalnik. Pomagali smo si z učnim listom o postopku izdelave papirja.

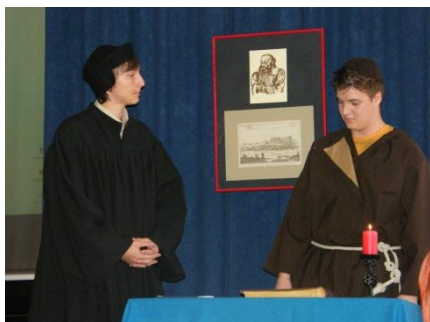
Najprej je bilo potrebno pripraviti papirno maso. Na drobne koščke razstrgan star papir se je nekaj dni moral namakati v vodi, da so se vlakna začela razpuščati. To nam je pripravila laborantka, ki je v maso dodala tudi škrob, da so se vlakna zlepila. Papir smo pregnetli s paličnim mešalnikom. Nato smo dodali nekaj škroba, da bi lepil vlakna. Z žlico ali lončkom smo zajemali papirno maso in jo enakomerno, čim bolj na tanko, porazdelili po situ. Počakali smo, da je odtekla voda, jo pretresli na krpo Vileda in zelo stisnili med dvema krpama. Papir smo posušili s sušilnikom za lase, ga prelikali, da je oddal še preostalo vodo.

Papir bi lahko tudi obarvali, tako da bi papirni masi dodali tempera barve ali barve za pirhe. Lahko bi papirni masi dodali tudi koščke posušenih rastlinskih listov ali cvetov ali ga tudi odišavili s kapljicami eteričnega olja.

Delati papir je bilo zelo poučno, malo smo se tudi zabavali, ker tega večina med nami še ni počela. Nastali so lepi primerki, nekateri sošolci pa so imeli tudi malo smole.

VSAK ZAČETEK JE TEŽAK

SKEČ

PREVOD: ANŽE JESENEK

SKEČ ZAIGRALA ANŽE JESENEK IN ANDRAŽ ŠTERK NA

OKROGLI MIZI VES SVET JE KNJIGA 29. 5. 2009

FOTO: KLEMEN KOŠIR (B)

E-ZAPIS: KRISTJAN TADEL

MENTORICA: MOJCA MARN, PROF.

P: Dober dan, ste vi oče Ansgen?

N: O, dober dan! Hvala bogu, da ste prišli!

P: V čem je težava?

N: Ja, tale stvar me muči. Bi se radi usedli?

P: Hvala.

N: Zaradi tega celo jutro nisem mogel ničesar narediti.

P: Hm, hm ... opravičujem se vam, ampak uveljavljamo nov sistem in vsi hočejo dobiti pomoč v trenutku, ko jo potrebujejo ... Torej je ne znate uporabiti?

N: Tako je. Že celo jutro ždi na enem in istem mestu.

P: Hm ... Ste jo poskusili odpreti?

N: Če sem jo poskusil odpreti? Če bi bilo TAKOOO enostavno, vas ne bi poklical, ali ne? Bi popili skodelico vroče vode?

P: Ne hvala, kmalu bom končal ... samo malo ... Vse, kar morate narediti, je tole! In začeli ste.

N: Tako daleč sem tudi sam prišel. Ampak tu sem se ustavil, ker sem se bal, da bo del teksta izginil.

P: Hm, hm ... Naj vam pokažem: Tu notri imamo več sto strani shranjenega besedila. Če hočete branje nadaljevati, morate ta kos papirja prijeti in ga obrniti.

N: Aha! – Ampak kaj, če se hočem vrniti nazaj?

P: No, potem pa tu primete ... in obrnete ... in spet ste tam, kjer ste bili.

N: V redu. Torej – konča se ... tu in spet začne ... tu? Pa to je super! Ampak, ko končam, kaj naj potem naredim?

P: No, potem pa premaknete platnico takole, jo položite in končate. Zdaj je vse shranjeno notri, na varnem.

N: Torej ste prepričani, da se tekst ne bo izgubil?

P: Ne, ne, seveda je varno. No, razen če celo reč zakurite ... kar pa ni ravno verjetno ... (trenutek premora)

N: Veste, ko ste navajeni na pergament, je težko obvladati menjanje strani v knjogi.

P: Oprostite, reče se vendar knjiga. Drugače pa je vse v redu?

N: Da, da ampak počakajte še malo ... Ponoviva še enkrat, preden odidete ... Odprem jo takole, ne? In potem – kako ste že rekli ... obrnem strani ... Strani obrnem naprej in nazaj in ko končam jo zaprem. Super, hvala!

P: Malenkost! Na svidenje.

N: Stojte! Počakajte! Oh, pa saj ne morem verjeti. SPET SMO TAM! ... Ne morem je odpreti! Glejte, no! Še odpreti se noče!

P: Če pa vse skupaj narobe delate!

N: Kako mislite »narobe«?

P: Odpira se z druge strani!

N: Aha! Torej je pomembno, s katere strani jo odpiram?!

P: Ja, saj se samo s TE strani lahko odpre.

N: Ahaa ...

P: Hmm ... Ste pomislili, da bi si prebrali priročnik?

N: Priročnik?

P: Da! V njem so navodila za uporabo. Tukajle ga imate.

N: Ja, ampak pojavi se enaka težava – NE ZNAM GA ODPRETI!

P: Porkafiks, na to pa nismo pomislili ...

- Vir: <http://www.youtube.com/watch?v=pQHx-SjqQvQ>.

VES SVET JE KNJIGA

OKROGLA MIZA, KNJIŽNICA ERSŠG LJ., 29. 5. 2009

V okviru pilotnega projekta Razvijanje medijske in strokovne pismenosti v sodelovanju z ZRSŠ so dijaki 1. letnika gimnazije pod vodstvom mentoric pripravili okroglo mizo, na katero smo povabili odlične poznavalce knjige, ki se z njo ukvarjajo kot knjižni strokovnjaki ali ustvarjalci, da bi nam sami predstavili svoje delovno področje, odnos do knjige in branja. Okrogla miza je bila sestavni del učnih dejavnosti, posvečenih knjigi, ki smo jih poimenovali KNJIGOMANIJA, in so potekale v drugi polovici maja 2009. V nadaljevanju si lahko preberete zapis, ki je nastal po magnetogramu.

SPRAŠEVALI SO:

MARKO PAUNOVIĆ, G 1. A

MIHA ŽIBERT, G 1. C

PETRA GRUJIĆ, G 1. A

ERIK FLORJANC, G 1. C

E-ZAPIS:

LEA GODLER, G 1. A

JACINTA MIHELČIČ, G 1. A

FOTO:

KLEMEN KOŠIR (B), G 1. A

MENTORICI:

MOJCA MARN, PROF.

MARJETA ŠUŠTERŠIČ MENART, PROF.

DR. MIHAEL GLAVAN, dolgoletni vodja Rokopisnega oddelka, Narodna in univerzitetna knjižnica (NUK)

Pozdravljeni med nami dr. Mihael Glavan. V našem berilu Umetnost besede, v poglavju o srednjeveški književnosti, najdemo prispevek, v katerem vas avtor opiše kot »nevidnega človeka, bibliotekarja v rokavicah, pobudnika spektakla Rojstni list slovenske kulture«. Prosim vas, da pokomentirate omenjene oznake.

Zelo me veseli, da ste izbrali knjigo kot nekaj, o čemer se je vredno pogovarjati. Dejansko je knjiga čudežni (in praktični) predmet, ki ohranja življenje – za določen čas ga spravi med platnice, da ga lahko vedno znova uživamo, kolikor hočemo.

Že kakih 30 let se ukvarjam z našo pisno kulturno dediščino v naši nacionalni knjižnici. Tudi sicer me to zanima, zmeraj sem si to želel. Ob vprašanju, kaj počnem v službi, sem hčerama govoril, da prelagam stare papirje, ki seveda niso bili brez vrednosti.

Začetek naše pisne dediščine sega v 10. stoletje z Brižinskimi spomeniki, ki se hranijo v Münchnu. Edini spomenik, ki je nastal in se tudi hrani v osrednji Sloveniji, je Stiški rokopis. Vsi drugi so nastajali na obrobju slovenskega etničnega ozemlja in se še danes hranijo izven Slovenije. Ta ustvarjalnost je tako prepletena, da je ne smemo ločevati na nacionalno in tujo. Stoletja smo živeli skupaj, tukaj je nastajala umetnost, znanost in ostalo v mnogih jezikih, najprej v latinščini, potem v nemščini, nato še v drugih živih jezikih, in pri nas vse to tudi hranimo. Najstarejši zapisi so ohranjeni na pergamentu (živalska koža). Pergament v kodeksih kasneje zamenja papir, zvezan ročno, nato strojno.

Še zmeraj zbiramo in hranimo rokopise ustvarjalcev, v novejšem času samo še literarnih in humanističnih strok. Tudi računalniški zapisi se bodo morali ohraniti. Toda ničesar novega ne uniči staro, ampak se temu samo pridruži. Ni se treba bati, da bi knjiga propadla zaradi modernih medijev in novih načinov zapisovanja.

Lansko leto smo Slovenci lahko veliko slišali in prebrali ob 500-letnici rojstva Primoža Trubarja. Kot avtor in urednik številnih monografij, faksimilov in ponatisov pomembnih spomenikov slovenske pisne in knjižne zakladnice in avtor razstav ste med prvimi prejeli Trubarjevo priznanje. Pred seboj imamo vaš Trubarjev album. Kako, zakaj ste »romali s Trubarjem«? Kaj vam je to romanje prineslo, s čim vas je presenetilo?

Med mojimi bližnjimi ljubeznimi so prve slovenske knjige, ki so nastale v 16. stoletju. Ko jih gledaš in bereš od blizu, te morajo prevzeti. Šestdeset slovenskih knjig v petdesetih letih brez vsake tradicije, ko se jezik sploh še ni zapisoval, kaj šele tiskal, je fantastičen dosežek. Te knjige so takrat izhajale povprečno v 1000 izvodih, nekatere tudi v 3000 izvodih, druge tudi v manjšem številu. To so osupljive številke, da ne govorim o tem, da so se vse razen ene tudi ohranile. Ker je oče slovenske knjige Primož Trubar Dolenjec, kar sem tudi sam, sem se mu še posebej posvetil. Menil sem tudi, da ni dovolj v jubilejnem letu prirejati samo raznih proslav s patetičnimi govori, zato sem hotel narediti nekaj, kar bi lahko vsak vzel v roke in v celoti, vsaj kot iztočnico, spoznal Trubarja: njegovo otroštvo, dom, šolanje, pisanje, versko delovanje, jezikovno reformatorstvo itd. Zato sem večkrat poromal v njegove kraje in dal knjigi tudi tak podnaslov, v katerem se skriva še druga simbolika: tudi Trubar roma z nami vseh petsto let. Ker je Trubar velika osebnost, sem pripravil še drugo knjižico – Trubarjevo razodetje. Lani smo Slovenci imeli to srečo, da smo lahko dobili še eno novo Trubarjevo knjigo, ki je doslej še nismo imeli. Prof. dr. Reuven Yaron iz Jeruzalema je bil pripravljen to delo odstopiti, zato sem ga obiskal, kupil knjigo, jo prinesel in predstavil v jeziku, ki je dostopen vsem. To ni nobeno dolgočasno branje, v knjigi so zelo duhoviti deli, brati jo lahko začnete kjer koli, zato vam jo priporočam.

Ste morda obiskali tudi Bavarsko državno knjižnico v Münchnu in videli njena ScanRobota, ki sta menda poskenirala 7,5 milijona strani knjig, natisnjenih do leta 1600?

V njej sem bil večkrat. Najprej sem želel videti originalne Brižinske spomenike, kar je bilo posebno doživetje. Ob tej priložnosti sem spoznal tudi tamkajšnjega knjigoveza Pluta, doma iz Bele krajine.

Videl sem tudi druge zaklade. S to knjižnico (in mnogimi drugimi) sem sodeloval tudi kasneje – pripravili smo skupno razstavo. Njihovega ScanRobota nisem videl.

Največ protestantskih knjig hrani Ljubljana, nato Dunaj, kar ni nič neobičajnega, saj je bilo to nekoč naše glavno mesto. Marsikaj so tudi odnesli. Šest najlepših kodeksov, ki so bili napisani v Stični v 12. stoletju, se sedaj hrani na Dunaju.

Ob koncu Trubarjevega leta ste v enem izmed intervjujev menili, da je sedaj pravi čas, da beremo Trubarja. Kot srednješolec tega ne razumem dobro.

Trubar je povedal vse bistveno o Slovencih, kar se ne spreminja. To je eno dobro pošteno, delovno ljudstvo, ki se je pripravljeno učiti, stremi po napredku, je etično zdravo in ima lep jezik. Tehnološko civilizacijski delež se spreminja, je drugačen, zelo malo pa se spreminjajo ljudje, ki imajo tudi danes podobne želje, pričakovanja, stremljenja in težave. Zlasti v Trubarjevih izvirnih spisih (v njegovih uvodih, razlagah, posvetilih), v katerih opisuje svoj čas, življenje, ljudi, navade, kulturo, prehrano in vse ostalo, se da še danes marsikaj zanimivega prebrati. Teološki traktati so zanimivejši za poznavalce, ampak ko piše o Ljubljani, o naših rekah, mestu Ljubljana, o Šentjerneju, domači fari – da ne govorim o bolj eksistencialnih temah, kot so vojne, kuga, bolezni, ki so še danes aktualne – vas lahko pritegne. V več stoletjih se pravzaprav zelo malo spremeni. Če imate priložnost, si le preberite kakšen odlomek.

Kako ste sprejeli novico, da je lani ljubljanska univerza odklonila predlog, da bi se preimenovala v univerzo Primoža Trubarja?

Z univerzo imamo Slovenci težave: ob njenem ustanavljanju z Beogradom, kasneje z različnimi imenovanji in preimenovanji po političnih osebah. Mogoče je dobro, da se imenuje po največjih umetnikih ali ustvarjalcih. Trubar prav gotovo ne bi bil sporna oseba. Sporno je mogoče to, da se Slovenci v petstotih letih nismo uspeli sporazumeti o Trubarju (bil je reformator, evangeličan, katoliki imajo s Trubarjem še vedno določene pogovore). Zato ni dobro, da bi ravno v letu 500. obletnice zaradi zunanjih razlogov preimenovali univerzo. Če bi se že po kom kaj velikega imenovalo, bi se prav gotovo lahko po Trubarju. Dodati moram, da se v Sloveniji po Trubarju ne sme imenovati nič pomembnega: dve osnovni šoli, dve pevski društvi, kakšna ulica – in to je vse. Zato mu v tem pogledu zagotovo delamo krivico. Mogoče bi bilo bolj prav, da bi se po Trubarju imenovala kakšna kulturna institucija, morda akademija znanosti in umetnosti. Prav gotovo me boli, da se po njem ne imenuje čisto nič pomembnega. Če kdo ve, da kaj se, naj pove.

Profesorica doktorica Meta Grosman je profesorica za angleško in ameriško književnost in mednarodno uveljavljena avtorica številnih knjig in študij. Eno izmed njenih pomembnih strokovnih področij je tudi branje. Vesel sem, da jo lahko danes pozdravim med nami.

V vaši knjigi Zagovor branja sem prebral, da so najpomembnejši dejavnik pouka učenci, in to prav taki, kot prihajamo v šolo, z vsemi našimi novimi navadami in zanimanji. Če nas hočejo učitelji navduševati za branje, bi morala biti besedila za nas privlačna. Ali se vam zdi, ga. Grosman, da nas v prvem letniku res lahko navdušujejo Sofoklesov Kralj Ojdip, Cervantesov Don Kihot, Shakespearjev Hamlet ali pa npr. kaka pridiga Janeza Svetokriškega?

Vprašali ste me nekaj zelo težkega, ker ne veste, da sem tudi povedala, da je šolsko branje neodmevnih besedil odtujevanje književnosti. Kjer si učenci upajo več povedati (npr. v parlamentu, kjer smo s podporo dijakov uspeli zmanjšati seznam 126 avtorjev za maturo), učenci zelo jasno povejo, kaj bi brali in česa ne. V Kanadi so učenci povedali, da grejo raje k zobozdravniku kot k uri književnega pouka. Nekateri učenci so tudi mislili, da pisatelji pišejo knjige, zato da bi z njimi mučili učence (lahko preverite na www.reading.org). Zakaj se to dogaja? V šoli je učenec najpomembnejši. Njemu so namenjeni šola in učitelji. In če šola poučuje taka branja, ki ga ne zanimajo, ali tako poučuje, da ga odvrča, dela škodo ne samo učencu, ampak celi družbeni skupnosti. Pomembna je pismenost, ki bi vzgojila vse oblike branja. Države in skupnosti, ki imajo najvišjo pismenost (protestantske, se pravi skandinavske in angleške), so tudi gospodarsko najbolj uspešne in napredne. Pomanjkljiva pismenost zavira gospodarski in družbeni razvoj. Ob obisku bralnega kongresa v Kanadi so nam povedali, da na naftni ploščadi opismenjujejo vse osebe: od direktorjev in inženirjev do čistilk. Tisti, ki so nepismeni, povzročajo nesreče, ne znajo brati navodil, so nasploh škodljivi in zavirajo gospodarsko dejavnost. Enako so ugotovili v Angliji. Če šola ne spodbuja branja v kakršni koli obliki, ali jih spodbuja z besedili, ki dijakov ne zanimajo, ni uspešna. Besedila se dajo napraviti zanimiva tudi na nešolski način. Moji študentje mi v četrtem letniku priznavajo, da jim je knjiga, ki je bila na seznamu obveznega čtiva, postala všeč, čeprav pričakujejo, da so vsa besedila za obvezno branje dolgočasna. Pomemben je pristop.

Prebral sem, da smo učenci nestrpni in agresivni, ker se nismo pravočasno naučili govoriti o svojih doživetjih in ker ne znamo z besedami izraziti svojih čustev. Ali nam bi bilo branje leposlovja pri tem res lahko v pomoč?

Zagotovo. Včasih (pa tudi sedaj) so se ljudje izobraževali izključno samo z branjem. Zelo znan črnski upornik MalcolmX se je izobrazil z branjem v zaporu. Bral je ves čas, tudi ponoči, ob svetlobi, ki je prihajala skozi špranjo pod vrati. Bral je vse vrste knjig, od leposlovja do družboslovja. Z branjem je postal svetovno znan govornik in politik. Zakaj je branje pomembno tudi za razvoj vseh jezikovnih rab? Posameznik si o svojih učiteljih, kolegih ustvarja mnenje po tem, kako govorijo. Če kdo govori neumno, ima pa zelo lepo frizuro in

barvasto kravato, mu slednje nič ne pomaga. Načine govorjenja se lahko najbolj naučimo z branjem, ker ob branju hkrati opazujemo tiste, ki govorijo neumno, tiste, ki govorijo pametno, in tiste, ki z besedami ustvarjajo samo meglo, in pri tem lahko razmislimo, kako bi radi govorili sami. Besedno obnašanje pripovednih oseb lahko tako opazujemo kritično. Brati in pisati se najboljše naučimo z veliko branja. Kdor ne bere in se z branjem ne nauči brati avtomatizirano in brez težav, ne bo nikoli obvladal niti branja niti drugih rab jezika. V tem smislu branje koristi, tudi če bereš Kralja Ojdipa, ko te ne zanima, ker tako še vedno osvajaš jezikovno zmožnost. Jezikovne zmožnosti, kot sta branje in pisanje, je mogoče razviti samo z uporabo, se pravi z branjem, pisanjem, z govorom in razmišljanjem. Branje nam pomaga boljše govoriti in pisati, razvija tudi delovanje možganov. Zato pravimo, da branje razvija tudi spoznavno ali kognitivna zmožnost. Procesi mišljenja, možnosti razmišljanja, jezikovne obrambe in ustvarjanja podobe o sebi (to je projekcija podobe samega sebe) potekajo na jezikovni ravni in z izborom jezikovnih sredstev.

Branje pa ima tudi druge učinke, saj je pomemben vir znanja in zabave. Včasih ljudje sploh niso potovali, ampak so samo brali knjige o potovanjih v resnične in v neobstoječe kraje in niso potrebovali potovalnih agencij. Branje takih fantazijskih potovanj je bilo tako prepričljivo, da so verjeli vsem opisom, tudi kadar je šlo za izmišljene kraje. Po branju *Gulliverjevih potovanj* je nekaj Angležev poskušalo na zemljepisnih kartah najti otoke, ki si jih je pisatelj (Swift) izmislil, in so protestirali, ker jih seveda ni bilo na zemljevidih. Knjiga je kljub temu na bralce neposredno vplivala, marsikdo je šel za mornarja z željo po podobnih doživetjih. Predvsem pa se od knjig mnogo naučimo. To velja za vse oblike branja, tudi za branje v elektronskih oblikah, ki se razlikuje le po nosilcu besedila, ki zamenja papir, še vedno pa ostaja primarno jezikovna dejavnost s številnimi pozitivnimi učinki. Strokovnjaki menijo, da danes vse nove knjige nastajajo digitalno: napisane so na računalnik, prenesene in korigirane so na računalniku, samo nanos na papir je kemičen. O tem lahko berete v novi knjigi o branju izpod peresa Mihe Kovača *Od katedrale do palačinke*, kjer vidite, da razlike niso tako velike, kot izgledajo na prvi pogled.

VERONIKA VURNIK, bibliotekarka, Mestna knjižnica Ljubljana - Knjižnica Otona Župančiča

Ga. Veronika Vurnik, hvala, da ste se odzvali našemu vabilu. Doktorica Grosmanova je spregovorila o pomenu branja, vi pa prihajate iz Knjižnice Otona Župančiča (KOŽ), kjer ste zaposleni kot bibliotekarka. Branje in knjižnica sta zelo povezana. Prosim, predstavite nam vašo ustanovo in njeno vlogo, pomen.

Knjižnica Otona Župančiča je ena izmed enot Mestne knjižnice Ljubljana (MKL, op. M. M.). Približno pred enim letom so se vse ljubljanske splošne knjižnice združile v Mestno knjižnico Ljubljana. Knjižnica Otona Župančiča se je pred dvema letoma preselila v nekdanjo stavbo Supermarketa (križišče Gosposvetske in Slovenske ceste na Ajdovščini). V tej veliki stavbi

imamo 5400 kvadratov površine, kar je veliko razkošje za splošno knjižnico. V KOŽ so se združile nekdanje Delavska, Pionirska in Mestna knjižnica. (Na vprašanje gostje, koliko od prisotnih dijakov je vključenih v KOŽ, je dvignil roko en sam dijak. Op. M. M.) Samo 10 odstotkov naših uporabnikov je dijakov in od vseh ljubljanskih dijakov je samo 30 odstotkov dijakov vpisanih v Mestno knjižnico Ljubljana. Prepričana sem, da ste dijaki uporabniki knjižnic v svojih krajih. Splošna knjižnica ne izposoja več samo knjig, čeprav je to njena glavna dejavnost in jo imamo najraje. Ob tem ponuja še druge dejavnosti za bolj ali manj koristno porabo prostega časa, predvsem za mlade. Med našimi člani je precej več študentov. V vaši neposredni bližini je samo NUK, v katerem pa obiskovalci, stari manj kot 18. let, pravzaprav nimajo možnosti izposoje. Zato vas prisrčno vabim, da nas obiščete.

V včerajšnjem Delu (28. 5. 09, op. M. M.) smo lahko prebrali članek, ki se poskuša dotakniti vprašanja, kako se piše tiskani knjigi. Knjižnice so začele ponujati tudi digitalne storitve, Google se ukvarja z digitalizacijo knjig. Zagovorniki informacijsko-komunikacijske tehnologije trdijo, da imajo elektronski bralniki prednost pred tradicionalnimi knjigami. Se pri vas že pripravljate na tehnološke novosti?

Ne, razen v okviru tega, kar je potrebno. Google Books ima krasno storitev, s pomočjo katere se da priti do popolnih knjižnih vsebin. Tudi na Slovenskem imamo krasno zbirko elektronskih knjig (Beseda, op. M. M.), predvsem avtorjev, ki so jim potekle avtorske pravice. Dobiti celotnega Martina Kačurja iz elektronske baze, da ga lahko natisnemo ali beremo na zaslonu, je pravo razkošje. Elektronskih bralnikov se nekateri veselijo, drugi bojijo, da bodo nadomestili knjige. Mi smo prepričani, da je knjiga nenadomestljiva in da je bralniki še nekaj časa ne bodo nadomestili. Težko je brati z ekrana. Čutiti knjigo v roki je povsem nekaj drugega kot brati besedilo na zaslonu.

Boste sami uporabljali elektronski bralnik, ko bo cenovno dostopen?

Ne vem, kaj naj rečem. Verjetno, da ne bom, ker imam rada občutek, ko knjigo vzamem v roke. Po drugi strani pa je bralnik mamljiva naprava, ki nam lahko pomaga na potovanju zaradi omejene prtljage.

MILAN DEKLEVA, *Prešernov nagrajenec*

Med nami je tudi pesnik, pisatelj, glasbenik in urednik gledljivih televizijskih oddaj Milan Dekleva. Marsikdo ne ve, da je bil g. Dekleva tudi vegovec.

Zanima me, kako vegovec postane pesnik.

Najbrž je pesništvo nekaj takega, kar človeka zasvoji. Večkrat sem rekel, da bi bil brez literature, brez tega, da sem se posvetil jeziku, polčlovek, invaliden, in sicer v smislu, o katerem je začel govoriti Mihael (Glavan, op. M. M.), ko je rekel, da knjiga stabilizira življenje.

Starejši kot sem, vedno bolj sem prepričan, da gre pri literaturi za neke vrste psihično higieno – da nas literatura vedno umiri, spravi v ritem, ki nam je latenten, in nas s tem uglaši tudi s celoto sveta. Vsaka knjiga je vesolje zase. Vemo, kako pomembno je, da se naučimo odpreti knjigo. Ko jo razpremo od prve do zadnje strani, pridemo do celega vesolja. V nekem romanu, pesmi zazveni cel svet in zato ni res, da živimo samo eno življenje. Na simbolni ravni lahko živimo veliko življenj. Vsaka knjiga nam prinese nov svet, neko novo življenje, izkušnjo, ki je ravno tako močna kot naša naravna bivanjska izkušnja. Vi se učite, kako moderna fizika spoznava paralelna vesolja, dimenzije – po nekaterih teorijah jih je več, po drugih manj, do sedaj so se zedinili, da jih je okrog enajst. Jaz pa pravim: ostanimo realni, živimo lahko nešteto življenj.

Verjetno tudi vi uporabljate sodobno komunikacijsko tehnologijo. Ali tudi pesmi pišete na računalnik?

Ne. Zanimivo je to, da sem včasih pisal pesmi v računalnik, in sicer takrat, ko me je zanimala forma. V zadnjem času sem spet začel uporabljati rokopis, zraven delam čačke (medklic gospoda Glavna: »Da jih ne boš metal stran!«, op. M. M.) . Pri daljših besedilih, na primer pri romanu, je drugače. V tem primeru se mi zdi, da je računalnik kot orodje do avtorja zelo prizanesljivo sredstvo. Včasih sem vedno izgubljal kopije in originale.

V roke mi je prišla vaša knjiga Alica v računalniku, kjer ste v pesmih uporabili po 16 besed, ki vam jih je naključno izbral računalnik. Nam lahko poveste, kako se je rodila ta ideja?

Zaželel sem si daljinskega pogovora z gospodom Lewisom Carrollom, ki je že več kot stoletje mrtev, živi pa v svojih knjigah in zame je še kako živ že od mladosti. Obe njegovi knjigi Alica v čudežni deželi in Alica v ogledalu sta me zelo vznemirili. Gospod Carroll je bil profesor matematike v Oxfordu in se je zelo rad igral s takimi problemi, kot so vprašanje časa, vzročnosti in povezav. Ni se igral samo z jezikom, ampak je vedel, tako kot je rekla Meta (Grosman, op. M. M.), da je jezikovna struktura osnova našega razmišljanja in čustvovanja, če to hočemo ali ne. Zato sem si zaželel takega pogovora na daljavo. Uporabil sem njegove besede, ki sem jih nadgrajeval, gradil svoje pesmi, kar je bila zanimiva igra. Nastale so zame smešne stvari, ki sem se jim lahko prizanesljivo hahljal.

Hočem tudi povedati, da z računalniki in vso tehnološko navlako, nismo nič na boljšem, ker z njo ne dobimo samo pridnih in ubogljivih orodij, ampak se izgublamo v šumu informacij, ki so nam nenadoma na razpolago. S hitrimi pomočniki tudi nismo pridobili časa . Soglašam z Mihaelom, da se stvari niso veliko spremenile.

Kakšen pa je vaš zagovor branja?

Če hočete svoja življenja narediti barvita, jih razpeti v neko mavrično širino, potem vzemite v roke čim več knjig. Vem, da se mučite s knjigami, ki jih morate obvezno prebrati. Malo potrpite, saj veste, da če hočete dobiti spričevalo, ne gre brez njih. Druge knjige so, ki vas bodo srečale in zaprepastile, zato jih poskusite odpreti čim več. Če ne gre, vzemite drugo,

poglejte, koliko jih je tukaj (v šolski knjižnici, op. M. M.), presenečenja so na vsaki polici, tako da se vam v resnici to splača.

DRAGO SAMEC, višji bibliotekar, Biblioteka Slovenske akademije znanosti in umetnosti

Gospod Drago Samec, lepo pozdravljeni med nami. Zaposleni ste v Biblioteki Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Poleg Narodne in univerzitetne knjižnice tudi ta ustanova predstavlja za slovenski kulturni prostor nekaj posebnega. Zakaj?

Vsak kulturni narod ima za potrjevanje svoje pozicije nekaj inštitucij, ki to omogočajo oziroma potrjujejo. To so univerza, akademija, parlament ... Akademija je po zakonu najvišja nacionalna znanstvena in umetnostna ustanova, ki združuje pomembne znanstvenike, ustvarjalce in umetnike, ki so zaradi posebnih dosežkov izvoljeni za njene člane. Akademija z inštituti izvaja dolgoročni program Naravna in kulturna dediščina slovenskega naroda.

Zakaj ima Akademija sploh knjižnico?

Biblioteka Slovenske akademije znanosti in umetnosti ima posebno mesto v strukturi knjižničarstva pri nas. V nacionalnem pogledu je na vrhu piramide NUK, potem imamo študijske oziroma pokrajinske knjižnice, šolske in splošne knjižnice, poseben segment knjižničarstva pa so specialne knjižnice. Mednje uvrščamo Biblioteko SAZU. Akademija je tudi založba, sama izdaja svoje publikacije, ki jih pošilja sorodnim ustanovam po svetu zaradi izmenjave gradiva.

Naša knjižnica ima posebno ime – Biblioteka, vse ostale se imenujejo knjižnice. Takoj po 2. svetovni vojni sta se predsednik akademije doktor Fran Ramovš in upravnik naše Biblioteke profesor Primož Ramovš odločala med imenoma biblioteka ali knjižnica. Ker je beseda biblioteka znana v vseh jezikih, sta se odločila za biblioteko. Ob pregledu akademijskih letopisov se da slediti, da se poimenovanje dolgo ni ustalilo – šele okrog leta 1950. Beseda biblioteka ima enak pomen kot knjižnica, samo da je grškega izvora.

Biblioteko SAZU sestavljajo še knjižnice inštitutov Znanstvenoraziskovalnega centra (ZRC SAZU).

Vsaka knjižnica inštituta je specialna knjižnica stroke, ki jo inštitut raziskuje. Naj samo navedem nekaj njihovih imen: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, Inštitut za arheologijo, Zgodovinski inštitut, pa Umetnostnozgodovinski, Filozofski, Geografski inštitut, tudi Inštitut za raziskovanje krasa itd. Skupaj je 17 inštitutov. V okviru Akademije pa sta svojo pot začela tudi Kemijski inštitut in Inštitut Jožef Stefan.

Kašen je vaš knjižnični fond in kdo so vaši uporabniki?

Začetek našega fonda predstavlja zasebna knjižnica profesorja Adolfa Robide, ki je poučeval tudi v vaši šoli (realki, op. M. M.). Akademijo so lahko ustanovili šele leta 1938 zaradi političnih ovir. Ob njeni ustanovitvi so Mestna hranilnica, mesto Ljubljana in Dravska banovina kupile Robidovo knjižnico in jo podarile Akademiji. Fond se je večal še z zapuščinami posameznih članov Akademije, npr. Frana Ramovša, Izidorja Cankarja, Jovana Hadžija, ustanov, kot npr. Kmetijske družbe za Kranjsko, z darovi posameznikov in z nakupi.

V našo knjižnico zahajajo predvsem akademiki in raziskovalci z inštitutov, zunanjih stalnih uporabnikov je manj, npr. študentje, ki iščejo posebno gradivo, ki ga drugje ni dobiti, pa še to pogosto le enkrat med študijem. Naša publika je zelo specifična.

Se spomnite še kakšne zanimivosti, povezane z vašo knjižnico in vašim poklicnim poslanstvom?

Pri Akademiji deluje posebna Fundacija Janez Vajkard Valvasor, ki je v zadnjih treh letih uresničila dolgoletne sanje. Izdala je faksimile Valvasorjeve grafične zbirke, ki je sedaj v Metropolitanski knjižnici v Zagrebu. Zbirko sestavlja 7138 grafičnih listov različnih velikosti v 17 zvezkih. Izdajo so poimenovali Iconotheca Valvasoriana. To je projekt svetovnih razsežnosti, saj takšnih faksimiliranih izdaj v svetu ne poznamo. Originale smo začasno hranili v Biblioteki, tako da mi je bilo dano te originale videti. Dan, ko imaš stik s takšno dragocenostjo, je prazničen in ostane v spominu.

Sicer pa delam v izposoji, vendar uporabniki pogosto iščejo tematiko – ne samo npr. enega dela, tako da obiskovalce večkrat še informiram o poteh in dostopnosti iskanega gradiva.

Knjižničar mora presoditi, kaj bralec sploh hoče in na kakšni ravni mu bo ponudil informacijo. Obvladati mora knjižnično bazo COBISS ter druge baze, tudi stare listkovne kataloge in informacije o drugih knjižnicah. Poznati mora sekundarno literaturo, bibliografije in priročnike ter vedeti, kam naj pogleda, da bo lahko iščočega usmeril korak dalje. Izposoja je eno od zrcal knjižnice, v katerem odseva podoba institucije. V vsakem poklicu je delo lepo, če delaš s srcem.

VPRAŠANJA POSLUŠALCEV

MILAN DEKLEVA opozori na izrek Knjiga nima dna, zapisan na sceni: »Meni se zdi zanimiv tisti napis, KNJIGA NIMA DNA: V slovenščini lahko to preberemo tudi kot knjiga nima D N A, kar ni res, seveda ga ima.«

Kaj gostje menijo o tem, da bo Ljubljana prihodnje leto postala svetovna prestolnica knjige?

META GROSMAN

Doslej imamo predvsem izkušnje iz drugih prestolnic knjige. Zadnja svetovna prestolnica knjige preteklo leto je bila Amsterdam in tam se je veliko dogajalo v zvezi s knjigo in branjem na cestah, v parkih in v raznih institucijah. Pomembno je bilo tudi to, da so knjige povsod ponujali, tako so bile bolj dosegljive in mnogo cenejše. Pri nas obstaja odbor, v katerem razmišljamo o možnih prireditvah, zbirajo se razni predlogi za prireditve v tem letu. Zaenkrat se več govori o denarju za izvedbo programa, o možnih izvajalcih posameznih dejavnosti, bolj malo pa je dorečenega o programu. Težko je napovedovati, kaj bo, upam pa, da bo leto uspelo in da bo kaj prineslo tudi vsem mladim, predvsem spodbudo za več branja.

MILAN DEKLEVA

To se mi zdi izjemna priložnost, samo bojim se, da je ne bomo spet zapravili. Govorim iz izkušnje, ko je bila Ljubljana že pred leti Mesto kulture in se pravzaprav ni nič zgodilo. Nič pomembnega ni ostalo za tem dogodkom, ker smo Slovenci specialisti v tem, da se okrog dobre ideje in akcije ne znamo združiti z res pozitivno energijo. Morda zaradi mladosti naše države še nismo sposobni stopiti skupaj in doseči nacionalnega konsenza. Zato se sklicujem na spomin, ki ga nosi knjiga. Trubar je to znal narediti in takrat so ljudje znali ta dar sprejeti, danes pa niti ob vsej tehnološki podpori tega ne znamo več.

Kaj vam pomeni beseda Slovenci?

MIHAEL GLAVAN

Zdaj iz rokopisa pripravljam zelo obsežno knjigo Lojzeta Kovačiča. On je tisti, ki je o teh rečeh veliko razmišljal, ker ni vedel, kdo je, in je še pred smrtjo napisal: »Jaz sem v tej deželi še vedno na dopustu.« Rojen je bil namreč v Švici, zato se je vedno počutil kot prišlek. V tej novi knjigi zelo globoko, pa tudi zelo izvirno in neposredno razmišlja o tem, kaj smo Slovenci, kje smo in kako smo. Ljudje smo vsi enaki, bolj ali manj. Gre le za to, da je vsak prikovan in naroden v nek prostor in zato se v njegovi kulturi vzgoji in mora biti nanjo ponosen. Ne sme pa biti s tem omejen, ampak mora biti odprt za vse drugo. Slovenci veljamo v svetu kot narod, ki je zelo veliko bral. Ko je Louis Adamič leta 1932 hodil po Ljubljani, je rekel, da nikjer na svetu ni toliko knjigarn na tako majhnem prostoru kot tukaj. In da izhaja taka množica

knjig in obstaja toliko založb, je neverjetno. Slovenci se dejansko še zmeraj v veliki meri identificiramo tudi s knjigo. In naslednje leto bo taka priložnost. Mislim pa, da je naš jezik v Evropi težko berljiv, zato bomo morali poskrbeti, da bi bilo vsaj vse glavno dostopno v tujih jezikih. Da zaključim in se vrnem na začetek: Kovačič je postal nenadoma odkritje Evrope in so ga prevedli v nemščino, francoščino, španščino, angleščino, kar je neverjetno. Samo strmeli smo, kaj želijo prevajati – ne kritičnih del o JLA, na primer njegove Resničnosti – ampak prvobitne Prišleke, Kristalni čas, v katerih razmišlja o stvareh, ki niso balkanske, ki so drugačne in ne politične. Morali bi poskrbeti, da bi ljudem predstavili naše knjižno bogastvo tako v svojem jeziku kot tudi v drugih.

MILAN DEKLEVA

Rad bi še dodal, da nisem kakšen silen patriot, ampak beseda Slovenec mi takoj prikličje jezik. Starši, ki so prišli z roba slovenskega prostora, iz Trsta, in niso smeli govoriti slovenščine, so mi rekli: to je tak jezik, da si lahko samo srečen. Zdaj, ko prevajam iz drugih jezikov in vidim, kako je ta jezik gibčen, kako je okreten, kako najde rešitve, ki jih veliki jeziki ne najdejo, sem dejansko hvaležen usodi, da me je poslala v ta prostor. To je res nekaj izjemnega. Kar se pa tiče patriotizma, bom ponazoril z anekdoto, ki jo vsi mogoče poznate, izrekel pa jo je Ivan Cankar: Gre za srečanje Boga z nekim siromakom, ki sedi ves nesrečen, in Bog ga vpraša, kdo je. On pa pravi: »Slovenec sem.« Tedaj se razjoče Bog sam in odide dalje po svojih božjih potih.

NAŠI ODMEVI

V petek 15. 5. 2009 smo odšli na Trubarjevo domačijo, kjer smo si ogledali njegov kraj, izdelali Abecednik in zvedeli veliko novega in zanimivega o njem. Na tej ekskurziji smo združili znanje slovenščine, geografije, biologije in športne vzgoje. Vse skupaj se mi je zdelo zanimivo in mi je bilo všeč. Malo me je motila nordijska hoja, najbolj zabavno je bilo izdelovanje Abecednika.

Nato smo obravnavali Trubarja in njegov čas pri skoraj pri vseh predmetih. To je bilo zelo zanimivo, saj se mi nikoli prej ni zdelo, da lahko eno snov povezujemo in obravnavamo povsod.

Dejavnosti smo zaključili v petek 29. 5. 2009 z okroglo mizo. Gostili smo pomembne poznavalce, ki so nam povedali še marsikaj zanimivega o izbrani temi. Zelo sem uživala v vlogi novinarke.

Petra Grujić

Na splošno mi je bila Knjigomanija všeč. Zanimive teme. Predavanje, ki je bilo na Trubarjevi domačiji, je obogatilo moje vedenje. Trubarja sem spoznala, vendar na drugačen način, z drugačne strani – bolj kot borca za Slovence. Spoznala sem tudi reformacijo. Zanimiv čas, bi rekla. Zelo zgovoren je bil tudi prostor, v katerem se je bilo predavanje: temačen, težak, kakršen je bil tudi imenovani čas.

Okrogla miza je bila zanimiva, saj so povabljeni govorili o knjigah, ki me zelo zanimajo.

Všeč mi je bilo povezovanje premetov z isto temo, a smo ponekod poslušali iste stvari.

Jacinta Mihelčič

Letos smo pri pouku počeli marsikaj, kar je bilo povezano s knjigo.

Na ekskurziji smo obiskali Trubarjevo domačijo. Tam smo izvedeli veliko o knjigi. Izdelali smo svojo knjigo v delavnici Ane bukvice, kar je bilo zelo zanimivo. To je bilo nekaj, kar verjetno nihče od nas še ni počel in nekateri so se pri tem zabavali.

Imeli smo tudi zanimivo predavanje o Primožu Trubarju in njegovem času. Jaz sem izvedel o Trubarju veliko novega, npr.: Njegovega imena so se še 300 let po njegovi smrti vaščani sramovali, zato ga ni nosil noben otrok do l. 1948. Zaradi katoliškega prepričanja je veljal za izdajalca (Trubar je bil protestant).

Nastopajoči dijaki na okrogli mizi so imeli tisti dan kar precej treme, saj ta prireditve res ni bila kar tako. Pogovor je bil dokaj dolg, v nekaterih trenutkih tudi zelo zanimiv. Nekateri trditve so nam bile pisane na kožo, npr.: Doktorica Grosman je med drugim rekla, da nekatere knjige niso primerne za nas, saj nas ne

zanimajo dovolj in nas s tem samo odvrčajo od branja, zato bi morali posebej izbrati za nas primerne in privlačne knjige. Tako bi tudi izboljšali našo pismenost. To je bil dan, ki ga verjetno dolgo ne bomo pozabili zaradi kateregakoli razloga.

Tudi pouk pri ostalih predmetih je bil zaznamovan s knjigo. Pri matematiki nam je profesor predaval o matematiki v protestantizmu, pri kemiji smo ročno izdelali papir. Taka medpredmetna povezava je bila dokaj zanimiva, čeprav si pri nekaterih predmetih težko predstavljaš povezavo s knjigo.

Andraž Dobnikar

Na okrogli mizi sem pisala zapisnik, ker je bila moja naloga, da čim hitreje in natančneje zapisujem odgovore intervjuvancev. Bila je zanimiva, a težka naloga, saj so govorili zelo hitro, na trenutke nerazločno. Zame je bil to izziv, saj še nisem bila v podobni vlogi. Do takrat si nisem predstavljala, da bo to tako težko, saj ko sem videla to na televiziji, se mi ni zdelo tako naporno. Ves čas moraš pazljivo poslušati in vso pozornost nameniti zapisovanju. Če se za trenutek zasanjaš, izgubiš nit pogovora in mogoče zamudiš kakšno pomembno izjavo. Tako sem spoznala, da je novinarska služba zelo naporna.

Na okrogli mizi sta mi bila najbolj zanimiva Milan Dekleva ter Mihael Glavan, saj sta zelo doživeto pripovedovala. Videlo se je, da imata rada knjige in da se že dolgo ukvarjata z njimi. Všeč mi je bila tudi dr. Grosman, saj se je znala vživeti v vlogo dijakov, začutila sem, da ji ni vseeno za nas.

Na splošno se mi zdi, da smo okroglo mizo dobro izpeljali in tudi gostje so bili po mojem mnenju zadovoljni, saj so z veseljem odgovarjali na vprašanja in na koncu pristavili tudi kakšen svoj komentar. Kaj podobnega bi lahko kdaj pripravili.

Lea Godler

Ekskurzija na Rašico je bila zanimiva zamenjava za vsakdanji pouk, čeprav je sprožila veliko dela. Šolo sta zamenjala poraščen gozd in zelena Rašica. Dijaki smo bili zadolženi za reševanje posameznih nalog. Imel sem srečo, da nisem bil eden izmed njih. Zato pa sem moral obiskati center za celulozo in papir.

Med dejavnostmi, posvečenimi knjigi, je bilo tudi srečanje s knjižnimi poznavalci, s katerimi so se pogovarjali izbrani dijaki. Okrogla miza se je začela s skečem, v katerem je bila na hudomušen način razložena uporaba knjige.

Mislim, da smo Trubarja primerno počastili.

Juš Lozej

Enoinpolurna sproščena hoja po Učni gozdni poti (15. 5. 2009) mi je bila zelo všeč.

Na Trubarjevi domačiji smo izdelovali svoje Abecednike. Ta del je bil zame še najbolj zanimiv. Razlaga knjigoveškega postopka v delavnici je bila odlična. Če nismo razumeli, smo vprašali in dobili pomoč.

Organizacija ekskurzije je bila odlična. Dan je bil sprva oblačen, a se je kasneje razjasnilo in še bolj popestrilo dan.

V tem dnevu sem se veliko novega naučil o Trubarju in njegovem času.

Miloš Savković

Prejšnji mesec je bil za nas skoraj v celoti posvečen Trubarju. Pri večini predmetov smo govorili o njem, še pri matematiki.

Moja naloga v projektu Knjigomanija je bila, da posnamem kratek intervju z gospodom Andrejem Perhajem, vodjo aktivnosti na Trubarjevi domačiji. Skupaj s še nekaj dijaki smo ga spraševali, jaz sem snemal pogovor, kasneje sem ga tudi zapisal. Intervjuvanje g. Andreja Peharja je bilo kar zanimivo, saj človeka s takim znanjem o Trubarju, najdeš le poredko. Morda se mi je zdelo zanimivo tudi zaradi tega, ker intervjuja z nepoznano osebo še nisem delal.

Samo intervjuvanje se mi ni zdelo preveč težko, malce težje je bilo posnetek govora ubesediti na papirju, saj so bili stavki precej pomešani in ne povsem razumljivi. Med urejanjem sem ugotovil, da smo izvedeli kar nekaj izredno zanimivih podatkov.

Zadolžitev je bila zanimiva, nova, ker se razlikuje od del, ki jih ponavadi opravljam.

Jan Brejc

Pred ekskurzijo na Rašico sem imel mešane občutke, nato pa mi je bilo vse skupaj kar všeč. Naš avtobus se je ustavil na Turjaku, od tam smo pot proti Rašici nadaljevali peš po učni gozdni poti s pestrim rastlinstvom. Na Rašici smo imeli še delavnico in predavanje, kar mi je bilo manj všeč, saj je bilo terensko delo zanimivejše.

Po končani ekskurziji smo vsi v razredu dobili svoje zadolžitve, ki smo jih bolj ali manj vestno opravili. Jaz sem moral napisati reportažo o ekskurziji, kar ni bila pretežka naloga. Vse nastalo bo objavljeno v zborniku, tako da sem/smo se še dodatno potrudil/-i.

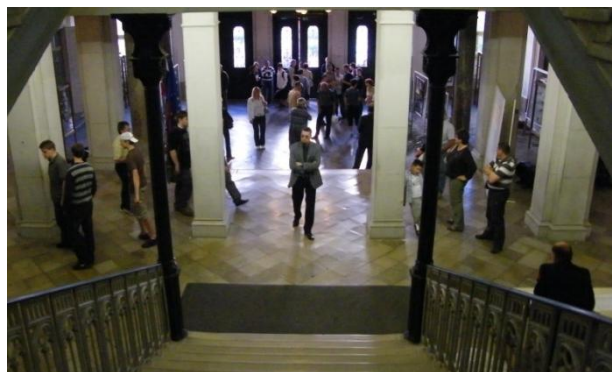
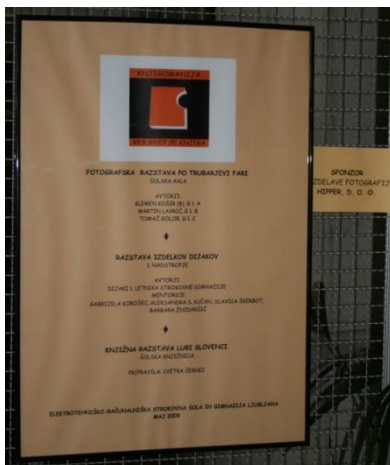
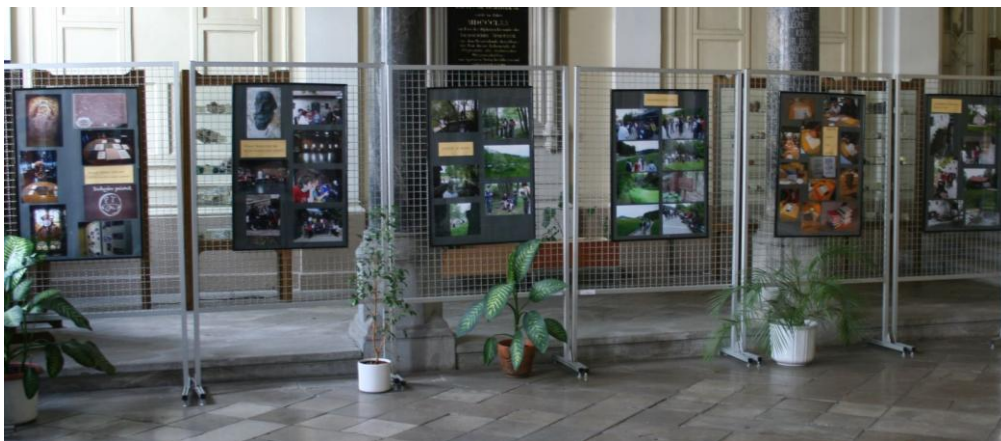
Knjigomanijo smo zaključili 29. 5. v šolski knjižnici, kjer so nekateri dijaki s pomočjo profesorice priredili okroglo mizo z znanimi osebami, ki so tako ali drugače povezane s knjigo. Meni se je zdel najbolj zanimiv Milan Dekleva, saj se je tudi on šolal na »Vegovi«, a postal pisatelj in urednik tv-oddaj. Gostje so povedali marsikaj zanimivega.

Ta projekt se mi je zdel kar v redu.

Tadej Tegelj

FOTOREPORTAŽA

Avtor: Klemen Košir (B)

F
O
T
O
R
E
P
O
R
T
A
Ž
A
*
P
E
T
E
K
*
2
9
*
M
A
J
*
2
0
0
9

F
O
T
O
R
E
P
O
R
T
A
Ž
A
*
P
E
T
E
K
*
2
9
*
M
A
J
*
2
0
0
9